AD POTENTISSIMOS AC SERENISſimos Reges, Principes, reliquoſq; *ampliſsimos Chriſtiani orbis Ordines.*

Seria de Reip. Chriſtianæ ſtatu eiuſque ſalute atque incolumitate conſeruanda.

Germani cuiuſdam Nobilis & Patriæ amantis viri

COMMONEFACTIO.

1583.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Serenis Reip. Churfürst [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ad Potentiſs. ac Sereniſs. Reges, Princi-pes, reliquoſq; ampliſſimos Chriſtiani orbis Ordines.

Seria de Reip. Chriſtianæ ſtatu eiuſque ſalute atq; incolumitate cõſeruanda.

Germani cuiuſdam Nobilis & Patriæ amantis viri COMMONEFACTIO.

QVOD ſi quam in alienis rebus rationibuſque iudicij ſtateram adhibemus, ad eandem noſtra ipſi conſilia, noſtraſque omneis actiones appenderemus, & certius omnis nobis vitæ ratio inſtitueretur, & omnino infinitę tum publicæ tum priuatæ calamitates auerterentur. Alienorum enim vel periculorum vel cladium exemplis quaſi optimis & certiſsimis vitæ ducibus ac magiſtris ad res omnes & inſtituendas & perficiendas vteremur. Quòd quidem ſapientiæ genus vti tutiſsimum, ita ſuauiſſimum eſſe nemo vnquam ſanus dubitauit. Sed ferè fit vt in rebus noſtris diiudicandis conſtituendiſque vel cupiditate vel metu vel alia quapiam animi ægritudine præpediti, quòd ante pedes eſt, quódque ceruicibus iamiam imminet, haud ante cernamus, quàm ipſa calamitate obruti, repentino interitu tarditatis ac ſtultitiæ pœnas luerimus. Itaque etſi de aliorum exemplis prudenter ſæpe iudicamus, dum tamen idem ſe nobis deuitandum periculum offert, quia vel rei magnitudine, vel ancipitis euentus formidine perterriti, & dum alij ſeſe moueant circumſpectantes moras inutiles nectimus, & alias nos periculi rationes habituros ſperamus, occaſionis oportunitate è manibus elapſa, omnis illa ſpecioſa ſapientia quæ in alieni periculi exemplo intuẽdo verſatur, inanis prorſus atq; infructuoſa nobis abit.

Nulla quidem vnquam vel reſpub. vel ciuitas, ac ne ciuis quidem vllus aut bonus aut fortis extitit, qui non cenſeret, in moderato potentiorum vicinorum imperio ſalutem ſuam ac libertatis, vitæq; incolumitatem omnem conſiſtere. Neque quicquam ſuâ tantopere intereſſe, quam illos ipſos vicinos iuſtitia & moderatione animi imperiũ adminiſtrantes ſuis ſe finibus, quaſi quibuſdam repagulis, continere. Eſt enim in omnibus quidem ambitio periculoſa, ſed in illis certè vel omnium maximè, qui quantumuis vaſtis imperij ſui finibus, regnandi cupiditatem

 neque-

nequeunt terminare. Quia cum Imperiorum mutatio ſine triſtiſsimæ viciſsitudinis, atque omnium rerum perturbatione vix vnquam poſsit exiſtere, neceſſe eſt, vt quæcunque illis adiacent regiones, vel longiſsimo etiam remotæ interuallo, immoderatę huius ambitionis fluctibus agitatæ, funeſto tandem interitus atque omnium calamitatũ gurgite inuoluantur. Sed quemadmodum oceani vel grauiſsima tempeſtate tumefacti ac redundantes fluctus, obiecto proximo aggere, vicinis atque accolis omnem induſtriam, laborem, ac vigilantiam vno animo, vnoque opere per initia adhibentibus, poſſunt haud ægerrimè cohiberi, poſtea verò quàm vno atque altero aggere perrupto, in campos atque arua ſe longè latèque effuderint, nulla neque vi neque induſtria humana prohibentur, quin certam atque ineuitabilem, non modò innumerabilibus hominum ac pecudum cateruis, ſed totis etiam oppidis, latiſsimiſque ſæpe ditionibus ac regnis perniciem adferant: ita planè quæ latè ſuos fines producunt imperia, ſi vnanimi vicinorum populorũ conſenſu quaſi proximo aggere, ſuis regionibus per initia cohibeantur, vix eſt vt grauem aliquam aut memorabilem cuiquam cladem inferre poſsint: ſin autem perruptis finitimorum vnis aut alteris clauſtris, & Imperij prolatandi dulcedine ſemel animos deliniuerint, & ſui nominis terrorem reliquis etiam iniectum ſenſerint, nulla certè tanta vis eſt, nullum tam vaſtum aut violentum repagulum, quo furentes iſti ambitionis impetus queant amplius coërceri. Quod quicunque poſt homines natos viri ſapientes perſpexerunt (perſpexerunt autem omnes qui quidem prudentiam ad res gerendas adhibendam eſſe rati ſunt) ij ſemper ſtatuerunt boni ac patrię amantis ciuis, maximè autem Principis eſſe, diligenter ac maturè prouidere non modò, vt in ſua Repub. benè beatèque ſuis ciuibus ac populis eſſet, ſed etiam ne qui finitimi vel Reges vel populi in vicinorum ſedes, quacũque tandem obtenta iuſtitiæ ſpecie ac prætextu, per vim irrũperent, regniue cupiditate allecti ſuos fines in vicinorum ditionem ambitioſè propagarent. Hinc olim Romani Carthaginenſium creſcentem potentiam miſsis auxiliaribus copijs, quæ Mamertinos obſidione liberarent, & Hiſpaniam ab Afrorum ſeruitute vindicarent, omninò ſibi putarunt eſſe imminuendam.

Hinc

Hinc Antiochum Epiphanem tutelæ ſpecie Ægypto inhiantem ſuis finibus ac regionibus circumſcripſerunt, neque vnquam alicuius vel Regis, vel populi potentiam in immenſum creſcere paſsi ſunt. Hinc etiam, noſtra maiorumque noſtrorum ætate, Venetorum illa eximia ſapientię laus ac prædicatio extitit: qui cùm ſe haud temere ad bellum ſuſcipiendum commouêre vnquam ſoleant, ita tamen ſua cõſilia ſemper temperarunt, vt ſi quando vicinos vel populos, vel principes cernerent immoderato ambitionis impetu, in vicinos vim intentare, ſua ſemper arma infirmioribus præſidio eſſe voluerint: vt tanquam in trutina libratis populorum ac Principum Italię viribus, nemò exiſteret, qui ſe Venetam rempublicam ſperaret armis poſſe opprimere. Quòd quidem conſtans ac perpetuum eorum inſtitutum, inter multa alia præclara vel præcipuum habetur, quòd illam rempub. non modò iam ad mille & amplius annos florentem conſeruarit, ſed omni etiam virtutis ac ſapientię laude apud exteras omnes gentes cumulatam atq; admirabilem reddiderit.

Atque hoc quidem exemplum Laurentius Medicus, vir ſua ætate omnium in Italia ſapientiſsimus, ſummo ſtudio atque induſtria ita ſecutus fertur, vt alta Italiæ pax & beatiſsima tranquillitas, illa ætate, eius vnius prudẽtię, omnium propè ſcriptorum calculo tribuatur, propterea quod tum ſuis conſilijs, tum reipub. Florentinę, in qua clauum tenebat, armis atque auxiliis omniũ Italię Principum cupiditates ita frenabat, vt ſi quis extra ſuos fines, ambitionis ruens impetu quicquam tẽtaſſet, ille continuò reliquorum Principum ac populorum armis atque authoritate coërceretur. Atque hoc quidem certè nemo eſt, qui non videat, ſentiat, ſtatuat, nemoque qui non eos populos grauiter incuſet, & verò etiam proditæ patriæ reos peragat, qui vel metu perterriti, vel ignauia fracti, vel otij & quietis ſuauitate illecti, vel tarditate & quaſi quodam veterno conſepulti, vel denique ciuilibus ac domeſticis contentionibus implicati, finitimorum regum ac populorum ambitioſa imperia per ſocordiam ita paſsi ſunt propagari, vt cùm poſt eorundẽ vim atq; impetũ ſuſtinere nõ poſſent, triſtiſsima calamitate ac pernicie & ſe & patriam ſuam inuolutam cernere coacti ſint. Ecquis enim eſt noſtrûm qui non cenſeat veteres olim Gallos, ſi vnanimi omnes

conſenſu Iulii Cæſaris arma initio repuliſſent, rempub. à Romanorum ſeruitute liberam nullo negotio tenere potuiſſe? Sed dum alij vicinorum ærumnę atque interitus otioſos ſe præbent ſpectatores, alij ſuis etiam armis atque auxilijs potentiam Romanam corroborant, perbreui tempore eò res adducta eſt, vt ampliſsimum illud potentiſsimumque imperium in prouincias redactum turpi ſeruitute penitus fuerit oppreſſum.

QVID Italia ipſa? Si adoleſcentem Romanorum potentiam ſub initia communibus armis ac viribus cohibuiſſent, neq; paſsi eſſent ſigillatim Antiates, Cruſtumios, Ceninenſes, Latinos, mox etiam Volſcos, Æquos, Sabinos, atque inde porrò Samnites, Vmbros, Brutios, Hetruſcos, alioſque ſingulos per ſe populos ſub iugum venire, án non & ſuam libertatem tutati eſſent, & reliquos Europæ populos à fœdę ſeruitutis capiſtro vindicaſſent? Et tamen vix quiſquam illorum eſt exemplis factus ſapientior. Et dum omnes de alijs quidem rectè iudicarunt, nemo eſt qui ſuis temporibus iudicij illius fructum ad ſe potuit traducere. Atque ita poſt Italiam, Sicilia, mox Africa atq; inde porrò omnis Aſia, & propè vniuerſus terrarum orbis ſæuiſsimo Romanorum iugo ſubacta ſocordiæ atque ſtultitiæ pœnas dedit. Eâdem penitus vel vęcordia, vel ſtupore Chriſtianorum Principum animi olim occupati Saracenorum genti atque imperio eas oportunitates dedere, quæ florentiſsimas totius Aſiæ, Africę, atque Ægypti Eccleſias funeſto Mahometicæ ſeruitutis iugo turpiter oppreſſas, à vera cœleſtis doctrinæ cognitione penitus abalienarunt. Quorum tyrannidem excepit crudele Otomannorum imperium, quod quidem ex minimis & planè contemnendis ortum initijs paulò momento ita mirabiliter excreuit, vt iam nō Aſiæ aut Africæ regna, ſed ipſius Europę penitiſsima viſcera peruaſerit, vaſtarit, euerterit.

Atqui nemo non videt ipſos Chriſtiani orbis Principes ac populos dum vel domeſticis diſsidijs inter ſe implicati, vel ignauia perterriti, vel ambitione ardentes vicinorum cladem ad ſe minimè putant pertinere, ſatis ſibi quiſque virium fore rati, ad gladios Turcarum à ſuis finibus depellendos, illorum feritati & ſpacium temporis & oportunitatem eam dediſſe, quā ne

ipſi

ipſi quidem vix vnquam optare, ſperare certè nunquam auſi fuiſſent. Quo quidem incendio, niſi Germaniæ dulciſsimæ noſtrę patrię virtus obſtitiſſet, quę cõmuni conſilio atque imperij decreto vires ſuas ac vectigalia coniungenda eſſe putauit, vt quoties neceſſe eſſet Otomannicam illam potentiam, vel ſuo certo periculo cohiberent, iampridē orbis Chriſtianus vniuerſus conflagraſſet. Eadem illa Germanię virtus olim ſe Romanis armis ſola obiecit. Cùm enim reliqui & Europæ, & Africæ, atque Aſiæ inde vſque ad Perſas & Parthos ferè omneis populi, ea quam diximus imprudentia iugum illorum admiſiſſent: ſoli Germani coniunctis viribus eorum potentiam multis prę-lijs fregerunt, & ſępè victores, ſępè etiam victi, ita ſemper vires repararunt, vt oblata tandem per ciuiles Imperij Romani diſſenſiones occaſione, ipſi iam ex Germania magnis exercitibus comparatis in Romanorum ditiones vndiquaque irrumperent, & eos qui alijs ante gentibus imperarant, non modò ſub Germani Imperij iugum ire docuerunt, ſed propè ad interneci-onem etiam deleuerunt. Quæ certè virtus nullis laudibus, nulla prædicatione ſatis poterit vnquam celebrari.

Sed quò maior ac præclarior illa fuit Maiorum noſtrorum virtus, eò maiori cum admiratione ac dolore, boni omnes ingemiſcunt, nos iam ab auita illa fortitudine degeneres, tacitos, otioſos, ac ſecuros cernere ac pati Hiſpanorum ſuperbum & crudele iugum propè iam vniuerſo terrarum orbi impoſitum, etiam noſtris poſterorumque noſtrorum ceruicibus imminere.

Nolo equidem, vel gentes vel Principes inter ſe comparando, nomini cuiuſpiam inuidiam excitare. Omnis enim ſeruitus & grauis & viro indigna eſt. At verò Hiſpanorum ſeruitus, quos iam nuper à Mauris & Saracenis ortos ſæuiſſimæ Inquiſitionis terror ad Chriſtiani nominis confeſsionem inuitos atque obſtinatè reluctantes per vim coëgit, an Turcorum ſeruitute tolerabilior cenſeri poſsit, haud facilè pronunciauerim. Eſto penes Granatenſes, penes Indos, penes Neapolitanos hoc iudicium.

Illud certè cõſtat Romanorũ iugum, etſi propter inexplebilem

Impe-

Imperatorum ac militum auaritiam (quorum hybernis plures ſociorum ciuitates deletæ traduntur, quã armis hoſtium vrbes) gentibus eſſet intolerabile, tamen ob multas præclaras populi illius virtutes, ſi cum Hiſpanorum ſuperbia, crudelitate, auaritia, cõferatur, ſeruitutem illam libertatis, obedientiam imperij nomine merito cẽſeri potuiſſe. Sed quoquomodo ſe hoc habeat, illud certè exploratum eſt, niſi maturè prouideatur, & communi atque vnanimi reliquorum Regum ac Principum conſilio, Hiſpanorum conatus atque animi frangantur, propediem forè, vt eorum viribus per communem ſocordiam in immenſum auctis, ſerò & fruſtrà ſe ſint obiecturi ij, qui commune hoc Chriſtiani orbis incendium ad ſe nihil dum putant pertinere. ac proinde, rati ſe, ſi quid in ſuis finibus tẽtetur, facilè vim omnem eſſe domeſticis armis propulſaturos, vicinorum Belgarum cladem imminẽtem otioſè ſpectant: Neque vident hac ſua ſocordia Hiſpanicæ ambitionis ac ſuperbiæ flammas accenſas ea capere incrementa, quibus poſt & ipſorum tecta & vniuerſi orbis Chriſtiani omnes prouinciȩ, ditiones ac regna breui ſint conflagratura. NEQVE enim eſt quòd quis exiſtimet Brabantiæ, Flandriæ, aut Hollandiæ regionibus huius incendij faces compreſſas poſſe coërceri, cuius iam nõ ſcintillæ, ſed ardentes flammæ non modò Italiam, ſed Galliam, Angliam, Scotiam, & Germaniam ipſam, atque vniuerſum denique terrarũ orbem longè lateque peruagatȩ incenderunt. Atqui ne Hiſpani quidem ipſi diſsimulant orbis terrarum Monarchiam fato ſibi deberi: vtpote quorum virtus ac fortitudo nouum atque ante incognitum terrarum orbem armis ſubactum legibus atque inſtitutis ornarit, moribus ac diſciplina expoliuerit, & Catholica deniq; ac Romana religione imbuerit. Sui eſſe muneris prædicant conſtituta Monarchia, reliquos Chriſtiani orbis populos ad eandem fidem ac diſciplinã adducere, & omnes de religione controuerſias, nominis ſui atque Imperij terrore, armorumque virtute componere. Hæc illi non modò palàm dictitant, quotidianiſque ſermonibus vſurpant, ſed re ipſa & omnium cõſiliorum, actionum, rationum, rerumque geſtarum certiſsimis atque indubitatis indicijs apertè confirmant. Nihil enim aliud agunt, nihil ſpectant, nihil cogitant, quàm vt ſubactis ſemel Belgij populis,

pulis, ſedem ibi belli ſtatuant, vndè quàm minimo negotio, & in Germaniam, & in Angliam, & in Galliam, quoties adlibuerit, perrumpant: & primum quidem in eos ſupplicium ſtatuant, quos ſuis ſtudijs nimis fuiſſe fauentes, vel leui ſuſpicione iudicabunt: atque inde porrò reliquis Chriſtiani orbis Regibus ac populis quodcunque videbitur pro libidine imperent, & ſi qui dicto minus erunt audientes, eos à finitimis deſertos, & hoſtili manu vndique cinctos infeſtis armis opprimant, & ſub iugum ſeruitutis mittant. Eò ſua omnia conſilia, rationes, conatus, iam inde vſque intenderunt, ex quo oppreſſa armis Italia, non modò in Germaniam Religionis inſtaurandæ prætextu fecêre impetum, ſed etiam orbis Chriſtiani Monarchiam omnem ſibi ſubijcere tentarunt.

Quod quidem vt perſpicuè intelligatur, operæpretium erit nos hîc vobis Potentiſsimi ac Sereniſsimi orbis Chriſtiani Reges, Principes, atque Ordines ampliſsimi, Hiſpanicorum conſiliorum, inſtitutorum atque actionum omnium ſeriem, inde vſque à primis initijs ad hæc tempora, ordine ac breuiter explicare: ex qua mens eorum atq; animus, & ſpes omnis atq; inſtitutum perſpicuè eluceſcat: vt ita communi malo, communibus conſilijs remedium oportunum maturè quæratur. In quo nihil equidem dicam, niſi quod in omniũ oculis poſitum, & quaſi in quodam ampliſsimo orbis theatro geſtum nemini poterit eſſe obſcurum. Quod quidem ego dum vobis ob oculos pono viri Principes, quæſo paulisper attendite, atque animum ab omni præiudicata opinione ad cognoſcendam rei veritatem diligenter aduertite.

Poſtquam itaque gens Hiſpanica Ferdinandi virtute Maurorum iugo liberata, longoque armorum vſu atque exercitatione roborata, reliquis ſe gentibus ac populis bellica laude, vel ſuperiores, vel certè pares eſſe poſſe ſtatuerunt, continuò ad occupandam Italiam animum adiecerunt. præſertim cùm ab Arragonijs, qui olim ex Hiſpania oriũdi ſedes ſuas Neapoli fixerant, ad ſubſidium contra Gallos vocati, florentiſsimæ ditionis ampliſsimam vbertatem, atque omnium rerum redundantem copiam oculis atque animo luſtraſſent: & iam Siciliam inſulam ad importandos commeatus, traijciendaſque militum copias, & ad

omnia denique belli gerendi ſuſtentandiq́ue præſidia longè opportuniſsimam, Gallis etiam multo antè tempore ereptam tenerent. Itaque deſerta eiectaque Alfonſi ſtirpe, cum Gallo fœdus ineunt, & de repartienda inter ſe vniuerſa prouincia paciſcuntur. Ex quo cùm Gallos ad belli procurationem ſegniores cunctantioreſq́ factos viderent, orta de finibus contentione acriùs bellum inſtaurant, ita tamen vt non multò poſt opera Philippi Archiducis (cui filia nupſerat Ferdinandi) pacis nouæ conditiones propoſitæ ſancirentur, quo ſtratagemate Gallicis ſubſidijs, quæ iam in procinctu erant, remoratis, à Côſaluo reliquiæ Gallici exercitus ad Garighanum flumen penitus cæſæ fuere ac profligatę, atque ita Gallis omnibus Neapolitano regno procul eiectis, Hiſpani oportuniſsimam belli ſedem, ex qua Italiæ toti imperarent, collocatis præſidijs, & ſubſtructis arcibus ac munitionibus occupant. Cùmque iam ſub idem ferè tempus, authoritate Pontificis Romani, vaſtiſsimis illis Indiarum regionibus inter Luſitanos & Caſtellanos repartitis, vniuerſam Americam atque Indiæ occidentalis ampliſsimum complexum admirabili & nunquam ante audita crudelitate vaſtatum imperio ſuo ſubieciſſent, & ſimul inferioris Germanię, quæ Belgicam Galliam attingit, Principes ac ditiones affinitatis neceſsitudine ſibi coniunxiſſent, rati iam ſe habere ærarium vnde belli gerendi facultates depromerent, partim propter auri atque aromatum incredibilem copiam, quę ex Indicis nauigationib. in ſingulos propè annos aduehebatur, partim ob mercium innumerabilem tranſuectationem, quę à Belgicis ac Batauicis mercatoribus ac nauiculatoribus cum Hiſpanijs inſtituta, vectigalia mirificè auxerat, ad reliquam Italiam ſibi ſubiungendam animum adiecerunt, ac proinde Inſubriam vniuerſam, feraciſsimam certè ac florentiſsimam Italiæ partem, ſub ſpecie auxilij Sforſiæ ferendi, Gallis ereptam, mox etiam Sforzia oppreſſo occupatã Hiſpanicis pręſidijs firmarunt. Florentię, Senę, Piſę, atque adeo vniuerſę Hetrurię ſtatum commutarunt, impoſito illis Duce quem ſuis partibus ac ſtudijs addictum norant. Parmam & Placentiam arcibus & pręſidio firmarunt. Genuam, Liguſtici Maris portum factionibus ac diſsidijs domeſticis agitatam, confirmata Dorijs authoritate atque imperio, ſibi addixerunt.

Denique

Denique Germaniæ inferioris oportunitate adducti, cum Carolo quinto Electorũ ſuffragijs Germanici Imperij moles eſſet impoſita, Galliæ regnum infeſtis ex Belgio armis, & ſæpè & grauiter diuexarunt, & in ipſa Germaniæ ſuperioris intima viſcera, religionis Pontificiæ inſtaurandæ prætextu, impetum fecerunt, victiſque prælio Proteſtantium Ducibus de illa vndiquaq; occupanda, & ſuæ dominationis iugo ſubiungenda ſeriò cogitarunt, ac proinde munitiſsimas quaſque arces atque oppida in ipſo Germaniæ vmbilico Hiſpanico præſidio communierunt. Sed cùm neque eorum ambitioſiſsimis ſtudijs Caroli Imperatoris æquitas ſatis reſponderet, neque ea quæ occuparant loca, & longo remota interuallo ab Hiſpanijs, & fortibus vndique ac bellicoſis cincta gentibus diu ſe poſſe tenere animaduerterent, & iam ſingulari Mauritij virtute atque armis inde pulſi, ſuperiorem omnem Germaniam relinquere cogerentur, & in Gallia iam ſæpius renouata bella optato ſucceſſu carere cernerent, opimam quidam illam, quam certa ſpe deuorarant, prædam è faucibus ſibi ereptam grauiter ferentes pauliſper ſubſtiterunt, donec poſt Caroli quinti ex Belgio diſceſſum, ambitioſo, ſuperbo, & verè Hiſpanico Philippi Regis ingenio ad ſuas cupiditates abuſi, aliâ ſibi via quod pridem inſtituerant, aggrediendum decreuerunt. Animaduerterant enim ſe neque in Germaniam, neque in Gallias poſſe quoties adlibuiſſet exercitum ducere: Et ſi duxiſſent commeatum ac belli gerendi facultates primo quoque die defuturas, niſi occupatis & in ſuam poteſtatem redactis Hollandiæ ac Zelandiæ portibus, conſtitutoque in reliquis Belgij prouincijs Hiſpanico præſidio, ac imperatis quibus opus eſſet ſtipendijs, & belli quoties vellent inferendi, & eiuſdem quamdiu videretur ſuſtentandi, prorogandique ſedem oportunam delegiſſent. Cùm autem ſe id ſaluis gentis legibus atque immunitatibus ægrè poſſe impetrare viderent, propterea quòd ex illarum ſanctionibus exteris gentibus excluſis omnis reipublicæ adminiſtratio penes indigenas eſſet, & nulla ciuitatibus, vel vectigalia, vel præſidia, niſi ex ordinum conſenſu imponi poſſent, omninò ſtatuerunt antequam vlterius Imperij ac dominationis limites prodagarent, illas Belgij prouincias eſſe arctioribus imperij habenis coërcendas, ſuiſque illis legibus

inſtitutis, immunitatibus ac priuilegijs, & cunctis deniq; tum libertatis firmamentis, tum præſidijs dignitatis ſpoliandas, vt ita erectis pro arbitratu ſuo extructiſq; arcibus, imperatiſque vectigalibus ac ſtipendijs, ex florentiſsima prouincia ſedem belli ad ſua ſtudia oportuniſsimam conſtituerent, ex qua deinde aliquot Hipanicis legionibus firmata, & ſuæ fidei penitus mancipata quocunque inde adlibuiſſet, impetum facerent.

Exeo itaque tempore, omnia ſua conſilia, omnes rationes, omnes denique actiones ac ſtudia huc intenderunt, vt in Belgio qua vi, quaque iniuria, præſidia Hiſpanica per prouincias, ad decem (vt minimum) veteranorum militum milia repartirentur, quib. indigenarum Gallorum militum robur adiungerent, eoſque ordinarijs equitum turmis, quas in Belgio ſemper paratas, inſtructaſq; ex ritu veterum illius prouinciæ Ducum ac Principum Rex habebat, communirent: eas denique vel deuincta ſibi per fœdus atque amicitiam Germani cuiuſpiam fide atque opera, vel certè occupata Germaniæ vicina aliqua ciuitate, equitatu Germanico, quoties ita ferret uſus, roborarent.

Ad hanc rem Ericum Ducem Brunſwicenſem per initia delegerunt, quem annua penſitatione oblata quaſi quodam authoramento Philippus Rex fidei ſuæ deuinxit: eodemque tempore de Colonia, vel Monaſterio occupando conſilia inierunt. Sed cùm Belgij ordines Hiſpanica præſidia obſtinatè recuſarent, eaq; illa, quæ tum ex belli Gallici reliquijs ibi manſerant, deduci importunè flagitarent, pecuniam imperatam niſi id fieret, obfirmatè renuentes, oportunitas illius cladis, quæ in Africa ſub idem tempus ad Gelbes extitit, qua quidē legiones Hiſpanicæ propè ad internecionem deletæ ſunt, effecit, vt quam Belgarum petitionem Rex Hiſpaniæ ferebat indigniſsimè, & verò etiam quaſi atrox rebellionis crimen graui ſupplicio mulctandā decreuerat, eam rerum neceſsitate victus, non planè ſibi ingratam eſſe ſimularit, & preſidia Hiſpanica ex Belgio deduci paſſus ſit, vt Italiæ & Hiſpaniæ fines, & quas in Africa tenebat munitiones ab Afrorum & Turcarum irruptione communiret: Sed certo tamē conſilio ac decreto (quod ne ipſe quidem potuit diſsimulare, & Hiſpani etiam ſcriptis editis teſtati ſunt) vt prima quaque noua occaſione, infeſta Hiſpanorum præſidia eò iterum ablegarētur,

quorum

quorum vi atque armis, & illa (vt arbitrabatur) Hiſpanico nomini inuſta macula elueretur, & vniuerſæ gentis Belgicæ libertas arctioribus imperij frenis coërceretur. Ad eam rem perficiēdam, nulla ſe obtulit occaſio ſpecioſior, quàm religionis Romanæ conſtituendę conſtans atque inuictum Regis Philippi ſtudium, cura, ſollicitudo. Itaque ex Hiſpania datis ſubinde literis, grauiter queritur rem illam neq; Parmenſi neq; procerib. ac magiſtratibus cordi ſatis eſſe. Omninò ſe vidêre niſi violentiora atq; acriora adhibeantur remedia, Catholicam religionem in Belgio breui peſſum ituram. Id verò ſe nequaquam paſſurū eſſe, ſed omnium regnorum ac ditionū reliquarum facturum potius iacturā. Itaq; planè ac ſeriò velle, vt edictorū de religione acerbitas, ſine vlla diſsimulatione ad vnguem obſeruetur, nullaq; de cauſa vel tantillum remittatur, ſed acrius etiam intendatur. Ad eam rem, noui per prouincias Epiſcopi vndiq; inſtituantur, qui munus inquiſitorum exequantur ſtrenuè: ijs omnib. præſit Granuellanus Mechliniēſis Archiepiſcopus, qui iam à Pontifice Galerum Cardinalitium acceperat, & propter intolerabilem ambitionē atque effrænem dominandi cupiditatem, apud omnes ordines grauiſsima inuidia flagrabat. Epiſcopis autem illis, vt eò gnauius muneri inquiſitorio intenti eſſent, præda diſtribueretur ex manubijs reliquorum eccleſiaſtici ordinis beneficiorū, quos aiebant nimium eſſe remiſſos in perſequēdis mulctandiſq; hæreticis: ſimulq; ſumma daretur poteſtas Iudiciorum in omnib. ijs cauſis, quæ vel palàm, vel obliquè ad religionis negotium ſpectare viderentur. Atque ita vno tempore, vnaq; opera, omnes gentis ordines pariter offendebantur. Nam & proceres grauiter ferebant reip. procurationem ſibi ereptam in vnum hominē nouum, atq; exterum Granuellanum conferri: Nobiles indignè ferebant ſummum de ſuis capitibus, & fortunis omnibus iudicium penes aliquot homunciones obſcuros, viles, atq; inopes, cōtra morem patrium fore, quos intelligebant ſuis facultatib. inhiantes, facilè criminādi occaſionē ad ſuam perniciē eſſe aucupaturos: Vrbium magiſtratus fremebant iudicia contra leges, ac iurata à Principe priuilegia ciuitatib. eripi, & mādari hominib. nullius pretij, q. & extero principi, Pōtifici nimirum Romano, ſacramento obſtricti eſſent, & iā antè infinita auaritię & crudelitatis ſpecimina edidiſ-

 ſent: Vni-

Vniuerſa denique plebs lupos fortunis ſuis inhiantes pro paſtoribus datos ſibi querebatur, ita vt infiniti mercatores de patrijs ſedibus deſerendis cogitarent, & verò etiam innumerabiles in exteras regiones commigrarent. Ea cum varijs ſupplicationibus, libellis, nuntijs, ac legatis ad Regem referrentur, omneſque ordines ſtudioſè intercederent, vt ne tanta rerum innouatione populo fideliſsimo præberetur occaſio de antiqua fide ac beneuolentia in Principem quicquam remittendi, omnia eorum poſtulata Rex non modò obſtinatè reſpuit, ſed voluit etiam Tridentini Concilij decreta, quibus omnia penè iura patria labefactabantur, ſanciri. Videbat enim adeſſe iam occaſionem diu multumque expetitam. Etenim futurum vt vel ſi dicto parerent, Inquiſitorum poteſtate ſemel conſtituta, conuulſiſque legibus atque inſtitutis Patrijs, haud difficilè tollerentur è medio, qui vel authoritate, vel gratia apud populum valerent: atque ita Hiſpanica præſidia, & noua reipublicæ forma introducerentur: vel ſi renuerent, læſis iam omnibus per æquè ordinibus, tumultus aliquis neceſſariò oriretur, ad quem coërcendum præſidia mittenda cenſerentur: vel quoquomodo res caderet, obſtinatè neglectum Regis mādatum, quaſi atrox læſæ maieſtatis crimen ſatis cauſę ad gentem omnem ferro atq; armis mulctandam videretur. Neque fefellit conſilium euentus. Cùm enim ex flore Nobilitatis nonnulli oblato in Curia libello ſupplices retuliſſent, quam eſſet illud Regis inſtitutum & reipub. pernicioſum & ipſi Regi damnoſum, & ſibi periculoſum, rogaſſentque vt tantiſper Inquiſitionis illa promulgatio differretur, donec de eorum poſtulatis, Rex ipſe in Hiſpania per Legatos, viros ex ſummo ordine primarios cognouiſſet, plebs hac occaſione maiorem aliquam ſibi libertatem conceſſam rata religionem Euangelicam, quæ Regi atque omnibus Hiſpanis erat inuiſiſsima, cœpit, licentioſius fortaſſe quam par eſſet, profiteri, ac publicè exercere. Hac occaſione tam ſpecioſa, Rex primum quidem vniuerſum illum nobilium ordinem, qui libellum obtulerant, maieſtatis damnauit. Legatos qui ad ſe in Hiſpaniam ex Parmenſis proreginæ mandato veniſſent, capite mulctauit: & ſimul legiones veteranorum ex Hiſpania Duce Albano miſit, quî proceres ac nobiles omnes, qui Hiſpanorum ſtu-

dijs

dijs minus fauiſſent, religionis prætextu è medio tollerent: in optimos quoſque capitis pœnam ſancirent: plebem vniuerſam grauiſsimis oneribus, vectigalibus ac ſeruitute duriſsima mulctarent: in vrbibus atque oppidis arces conderent: deniq; ordines ac Magiſtratus authoritate, Nobilitatem dignitate ac ſplendore, populum fortunis, ciuitates legibus, immunitatib. & antiquis priuilegijs, vniuerſam denique prouinciam omnibus ornamentis ac præſidijs nudarent. atque ita Hiſpanicis illis de belli ſede in Belgio inſtituenda conſilijs viam aperirent. Quæ quidem omnia quàm ſedulò ac diligenter Albanus præſtiterit, cùm in omnium oculis ac luce verſetur, nihil attinet commemorare. Atquî non ad Belgij prouincias (quæ certè imperium minimè detrectabant) ſubijciendas, ſed ad Hiſpanicam in Europa Monarchiam ſtabiliendam ea manifeſtè ſpectauiſſe, an poteſt cuiquam eſſe obſcurum, qui quidem eorum conſilia, rationes, actioneſque omnes volet aduertere? Nam initio quidem ad Albani aduentum Coloniam ad Rhenum vrbem, eo prætextu quod Regis Hiſpaniæ perduelles hoſpitio ac ciuitate donaſſent, inuadere cogitauit, & ſimul eodem tempore Monaſterium Weſtfaliæ oppidum ſuæ poteſtati ſubiungere. Quod quidem, niſi Auraicæ Princeps comparatis ex Germania copijs eius impetum & conſilia interuertiſſet, vtrumq; haud dubiè confectum vno tempore vidiſſemus. Neque tamen propterea deſijt Colonienſibus mandata quæ vellet præſcribere, & Senatum grauiſsimis comminationibus ad obſequium cogere. Cum Treuirenſi, qui eo tempore ſuum illi obſequium ad Regis Hiſpaniæ conſilia atque inſtituta conficienda pollicebatur, primum quidem ſecreto tractare in perniciem Illuſtriſsimi ſanctæ memoriæ Comitis Friderici Palatini: mox verò etiã contentionem ſuſcipere de vrbe Treuirenſis ditionis præcipua, quam in Regis Hiſpaniæ protectione eſſe contendebat. Cliuenſi Duci Conſiliarios eos dare, qui in eius ditionibus non aliter ex præſcripto imperarent, quam ſi ſuæ ditioni ſubiectas Rex Hiſpaniæ tenuiſſet. Embdanum Comitem clientelæ nomine beneficiarium ſibi reddere. Leodienſibus arma, tela, commeatum atque auxilia imperare, & in omnibus denique finitimis illis populis merum imperium exercere. Mox autem

Sere-

Sereniſſimæ Anglorum Reginæ mercatorij contractus nomine controuerſiam mouerunt. Anglos omnes qui in Belgio eſſent, arcta cuſtodia coërcuerunt. Reginæ, quos vellent in Anglia proſcribi, atque exilio mulctari, edixerunt. Ipſius Anglicani regni perduelles, homines nefarios & conſpirationis in Reginam factæ conuictos, non modò finibus atque hoſpitio exceperunt, ſed etiam muneribus ac largitionibus, annuiſque penſitationibus locupletarunt. Scotiæ Reginam ad res nouas moliendas varijs artibus concitarunt: eoſque qui Scotiæ Proregem nefariè trucidarant etiam præmijs atque honoribus affecerunt, eorumque opera, conſilio, manu ad multas res vſi ſunt. Quid? quod ipſam Reginam Pontificis Romani diplomate, hæreticam atque illegitimam regni hæredem pronunciari curarunt, nefarijſque conſpirationibus in ipſius regni viſceribus excitatis in vitæ diſcrimen adduxerunt, regnumque ijs qui vellent diripiendum occupandumque publicarunt? Sigillatim autem Ioanni Auſtriaco datum eſt negotium, vt rebus in Belgio conſtitutis, ferro atque armis Angliam inuaderet: Scotiæ Reginam in matrimonium duceret, cum qua regnum Angliæ, Scotiæ, atque Hyberniæ ſibi vendicaret. Quod cùm renouato cum ordinibus bello minimè ſucceſsiſſet, iterum alia via per Hyberniam tentandum eſſe putauerunt. Miſſæ ſunt itaque Pontificis quidem Romani nomine, inſtituto autem ac voluntate Philippi Hiſpaniarum Regis, in Irlandiam Italorum, & Hiſpanorum copiæ, quæ ex illa Inſula, quàm ſe fidei ſuæ addictam ſperabant habituros, in Angliam porrò impetu facto, in ſuam poteſtatem vniuerſum illud regnum ſubijcerent. Et niſi Ducis Albani rei difficultate perterriti cōſilio, Philippus Rex eam rem in meliorem temporis oportunitatem differendam decreuiſſet, iam pridem vniuerſa belli moles in Angliam tranſlata eſſet: vt nimirum illa primum occupara, atque ea ratione oceano Gallico & Britannico in poteſtatem redacto facilior eſſet Belgij opprimendi ratio. Galliam porrò intereà per teneram Regum ætatem, varijs diſsdijs fluctuantem, omni ſtudio, arte, induſtria, omnibus denique machinis inteſtino bello implicarunt, vt florentiſsimum illud potentiſsimumque regnum, domeſticis armis ad internecionem propè attritum, poſſent ſine multo ne-

gotio

gotio cùm vſus ferret opprimere. Interea autem quas illi ciuilibus ijs bellis faces ſubmouerint, quæ auxilia ſubminiſtrarint, quę diſsidia excitarint, quę partium ſtudia, factiones, ſimultates, fœdera, conſpirationes ad fouendum illud miſerum incendium excogitarint, quid attinet dicere? cùm ipſi Regi Chriſtianiſsimo notum ſit illos non ſemel populos ſibi ſubditos ad defectionem & ad arma contra ſe capeſſenda ſollicitaſſe. & ne quis illud religionis Catholicę zelo factum autumet, etiã ipſos religionis Euãgelicæ propugnatorum ac Principum animos ingentibus pollicitationibus, muneribus ac pecunia pertẽtaſſe. Cùm ad eius maieſtatem ſæpenumerò certis indicijs relatum ſit, quas illi machinas ad priuatos multos ciuitatum ac portuum maritimorũ præfectos corrumpendos, & ab eius fide alienandos adhibuerint: quòd ipſum etiam Nauarræ Regem promiſſa pecunia ad dirumpenda pacis fœdera ſtudioſè ſollicitarint, & ne quidem à Regis fratre Sereniſsimo Andium Duce in fratris ac totius regni perniciem armando, ſollicitandoque abſtinuerint. Et cùm eum ſuis cupiditatibus minus obſequentẽ cernerent, veneno ac ſubmiſsis ſicarijs è medio tollere tentarint, vt interea omittã penſionariorum, quos vocant, numerum, quos nõ modò apud Galliæ Regem, ſed apud omnes ferè Chriſtiani orbis Principes ac populos ex intimis & maximè arcanis cõſilijs ſuæ fidei addictos habet Rex Hiſpaniæ, qui quoties opus ſit rempub. turbent, ſubditos ad arma concitent, conſilia aduerſa diſsipent, & quòd ſibi ex vſu ſit, decernant. ſunt enim hæc plana, aperta, & verò ipſis etiam Regibus & Principibus, in quorum perniciem comparantur, multò notiſsima. Et nemo tamen eſt, qui vel hiſcere quidem audeat vel mutire. Tantus ſcilicet omnium animos Hiſpanici nominis terror occupauit. Nam quid ego de Germania noſtra dicam? quæ cùm in omnium maximo verſetur periculo, & propè iam Hiſpanicæ ambitionis gurgite abſorpta ſit, omnium tamen maximè ſecura periculum negligit, & vicinorum tectorum incendium iam vſque ad intima ſuijpſius viſcera peruagatum, nihil ad ſe pertinere putat: ita quæ & ſuam priuatam, & communem orbis Chriſtiani libertatem olim omnium ſtrenuiſsimè tutari ſolet, ad repellendum hoc Hiſpanicæ ſeruitutis iugum videtur omnium ignauiſsimè obtorpuiſſe.

 Sanè

Sanè habet in Germania Philippus Hiſpaniæ Rex non iam occultos exploratores aut penſionarios, qui Principum conſilia, atque arcana ad ſe deferant: ſed publicum aſſeſſorem in Camera Imperij, per quem de cauſis omnibus ac negotijs Germaniæ cognoſcat, & tanquam aliquis vnus ex Germaniæ Principibus dijudicet. Sedet etiam per legatos in omnibus Imperij conſeſſibus, omnia Comitia perluſtrat, omnia denique arcana explorat, neque minus habet perſpecta quam ipſi Germaniæ ſeptem viri Electores. Quò quid poteſt eſſe indignius, quid Germanico nomini contumelioſius, quid aut libertati inſidioſius, aut pernicioſius ſaluti, quàm nullum exiſtere Imperij in Germania conſeſſum, nulla Comitia, nullum Senatum, nullum ordinum conuentum, ac ne commune quidem Iuris ac iuſtitiæ tribunal, niſi inſpectante, cognoſcente, ac propemodum iudicante, imperanteque Hiſpano? Quid ita? quia videlicet circuli Burgundici nomine, qui inter Germaniæ circulos cenſetur, etiam inter Imperij Germanici membra habendus eſt Rex Hiſpanus. Quid hoc quæſo eſt, Illuſtriſsimi Principes, niſi veſtro nomini, authoritati, gloriæ apertè illudere, & vobis videntibus, ſcientib: prudentibuſque ſeruitutis Hiſpanicæ capiſtrum imponere? Anno à Chriſto nato poſt mille quingentos, quadrageſimo, ni fallor, octauo, cum vi atque armis oppreſſam teneret Germaniam Carolus quintus Imperator, Auguſtæ armatis Hiſpanicis atque Italicis legionibus ſeptus, Comitia indixit: Retulit multas in inferioris Germaniæ, quæ Galliam attingit parte eſſe tum vrbes, tum prouincias, quæ antiqua lege & conſuetudine à Camera Imperij iura ſolerent accipere, ad Germaniæ commune tribunal prouocare, & denique in Germaniæ circulis atque imperio cenſeri. Ex quo cùm ſæpè variæ orirentur controuerſiæ, velle ſe vna opera & litibus finem imponere, & Germaniam beneficio afficere: ac proinde decernere, vt poſthac omnes omninò quas tum in Germania inferiore, tum in Gallia Belgica prouincias ac ditiones tenebat, in vnum Imperij circulum redactæ Burgundici circuli nomine cenſerentur. Eo nomine, ſe ſuoſque poſteros Imperio penſaturos, quantum ad belli Turcici vectigalia ſoleant pendere duo Electores. de cætero vniuerſam illam ditionem non tantum ab omnibus imperij indictionibus colle-

ctis

ctis, ac ſubſidijs liberam fore, ſed etiam omni Cameræ iuriſdictione, legibus, atque edictis Imperij ſolutam: hæc ſcilicet eſt merces ſpoliatæ noſtræ Iuriſdictionis, auctoritatis, Imperij: hoc eſt ſeruitutis authoramentum. hac enim pecuniola proſtituta eſt ſacroſancti huius Imperij dignitas ac libertas, dataque extero Principi, cui nulla nobiſcum nec generis, nec vicinitatis, nec linguæ, nec iuris neceſsitudo intercedit, poteſtas in noſtra Comitia irrumpendi, in noſtris conſeſsibus ſedendi, & in Camera Imperij ſententiam dicendi, omnia denique noſtra conſilia, rationes, arcana perluſtrandi, explorandique. Quod ſi in ſeruitute, etiam ſi neque ſuperbus, neque moleſtus ſit Dominus, tamen miſerrimum eſt poſſe eſſe, ſi velit, quis non videt miſerrimam profectò eſſe noſtram Germaniam, in qua Rex Hiſpanus, ſi velit, ex arbitrio poſsit imperare? Quanquam quid attinet dicere ſi velit, poſſe, cùm iam eum longè latèque in Germania imperare omnes videant? Quid enim hac Burgundici circuli conſtitutione conſecutus eſt Hiſpanus? Vt non iam in Burgundico ſolùm circulo pro libidine dominetur, ſed Weſtphalico etiam, qui certè vnus ex præcipuis ac fortiſsimis Germaniæ circulis eſt habitus, quòd velit, iubeat, imperet, & quaſi quidam dictator præſcribat: neque quiſquam ſit, qui contra mutire audeat. Hactenus enim eius Imperio paruit ditio Leodienſis, paruit Cliuenſis, ac Iuliacenſis principatus, paruit tractus Colonienſis, ac vniuerſa Weſtphalia. Neque tamen eſt hoc etiamnum imperio contentus, quin nouo etiam authoramento illa ſibi penitus vult mancipare, & in omnes Germaniæ partes imperium vndiquaque protendere. Vt enim taceam quòd extremas ferè omnes Germaniæ oras inde vſque ab Alpium radicibus ad oceanum Germanicum tenent ij, qui ſunt eius obſequiis addictiſsimi, neque imperium refragari auſint: vt nihil dicam quòd qui arctiſſimis fœderis, ſanguinis, nominis, familiæ, affinitatis neceſſitudinibus cum illo ſunt colligati, in Hiſtria, Carinthia, Croacia, & maxima Pannoniæ parte, & porrò in Bauaria imperium habent. Fauces Lyci, Oeni, Danubij tenent: Auguſtæ Vindelicorum, Ratisbonæ, aliarumque ampliſſimarum Imperij ciuitatum ceruicibus imminent: vt omittam etiam quòd Imperii ipſius clauum in manu habent, qui ob Hiſpanici regni ſpem, Hiſpanicæ domina-

tioni haud vnquam ſe opponent. Quis non intelligit, quo tandem ſpectet immenſa iſta atque inexplebilis dominãdi ſitis, quæ adoleſcentem Bauariæ Ducem Epiſcopum Friſingenſem Hiſpanici Regis ſtudio incitatum, authoritate armatum, flabello incenſum ardere omnes vident? quem nulli neque ampliſsimi Epiſcopatus, nec principatus potentiſsimi poſſunt exſaturare? Is iam vno propè temporis momento eam ſibi comparauit potentiam, vt multis quidem Europę Regibus cõparandus, omnibus certè Germaniæ Principibus metuendus iure videatur: multa enim ſunt atque illuſtria in Europa regna, quę neque finium amplitudine, nec multitudine gentium, nec militum robore, neque omnium rerum copia, cum eius ditionibus comparari poſsint: neque tamen conquieſcit, ſed Hiſpanicæ ambitionis æſtro percitus, ſemper maiora ac maiora concupiſcit. Iam enim præter ampliſsimos Epiſcopatus Friſingenſem ac Hildeshemenſem, etiam Leodienſem principatum, & ditionis amplitudine, & gentis robore, & loci oportunitate nulli ſecundum, Hiſpanici Regis opera atque impulſu obtinuit. Ei etiam Archiepiſcopatum Colonienſem adiungendũ putauit. Nam etſi hactenus ſemper Leodienſis ditio Hiſpanos telis, armis, machinis, milite, commeatu, atque omnibus belli præſidijs non obſcurè neque diſsimulanter iuuit: quamdiu tamen Colonienſis Electoris metu nonnihil retentus Epiſcopus, omnes animi latebras necdum ſibi patefaciẽdas duxit, etſi re ipſa Hiſpaniæ Regis obſequijs ſuam omnem ditionem manciparat, verbo tamen neutralitatem præ ſe tulit. Iam verò, ne quid reſtaret quo minus Rex Hiſpanię pro arbitratu poſſet planiſsimè imperare, Archiepiſcopatum etiam Colonienſem, & ſummam Electoratus dignitatem, partim armis, partim comminationibus, partim Romani Pontificis authoritate, illi, aut potius illius nomine ſibi procurauit atque addixit. qua certè ratione non iam ſolùm ipſius Germaniæ armis ac viribus inferiorẽ illam Belgio finitimam Germaniam oppugnat: ſed ad vniuerſam etiã ſuperiorem Germaniã imperio ac dominationi ſuæ ſubiungendam aditum ſibi patefacit: omniaq; & Electorum & reliquorũ Imperij Principum vectigalia ſuæ poteſtati ſubijcit. Quæ quidem, illuſtriſsimi Principes, veſtræ dignitatis, veſtrique Imperij neruos ac præſidia meritò ſemper omnes duxerunt: quibus

quibus amiſsis & in exteri Principis poteſtatem hac noua Colonienſis Archiepiſcopi electione redactis, quaſi compedes ac numellæ vobis iniectæ ſunt, quibus & belli gerendi (ſi neceſſe ſit) poteſtas adimatur, & ſeruitutis iugum, quoties Hiſpano adlibuerit, ceruicibus veſtris imponatur.

Nec enim iam eſt neceſſe Philippum Regem Iulij Cæſaris exemplo pontis in Rheno conſtruendi cura magnoperè diſtineri. Pons enim illi ac traiectus eſt ipſa Imperij vrbs, atque Electoratus ſedes Colonia, omniſque Archiepiſcopi ditio, quæ huius nutui ac voluntati non ſecus ac ſuo parebit Principi. Quid igitur iam reliquum eſt quominus vniuerſæ Germaniæ Hiſpanus imperet, edicta quæ velit præſcribat, & in quoſcunque adlibuerit armis impetum faciat? Nullum fortaſſe habet in Germanici oceani faucibus portum, in quem ex Hiſpania (ſi neceſſe ſit) claſſem mittat. Atqui & hoc prudenter cauit ne ſibi deeſſet. Prætextu enim vel belli in Phryſios gerendi, vel commeatus in Belgium importandi, Amaſi oſtium concedi ſibi poſtulat: ad eam rem conficiendam negotium dedit Billiæo Luſitano, vt ſibi Embdanam ciuitatem à Comite Phryſiæ orientalis Edzardo, quem clientelæ nomine deuictum habet, ad tempus aliquod quaſi commodato tradi curet. Eius beneficij præmium Groningam oppidum (quod quidem vndiq; Hiſpanorum manu cinctum, atque omni commeatus oportunitate excluſum quoties lubebit facilè recepturus eſt) & ſimul Burgundiæ comitatus gubernationem, cum vectigalium ac reditus annui vſura, ſuis tamen præſidijs munitam illi pollicetur. Ita perficit vt oportuniſsima omnia Germaniæ flumina Danubium, Rhenum, Lycum, Oenipontem, Moſam, Moſellam, Amaſim in ſua poteſtate habeat, & quemadmodum per ſuos clientes, & neceſſarios terra ſibi aditum vndique patefecit: ita in oceano nihil ſit quod eius vel vires frangere, vel impetum poſsit retardare. Et quia poſtremò intellexit, quantam olim Carolo magno difficultatem ad res gerendas præbuerit inuictum illud Saxoniæ inferioris robur, & ſimul commeminit vnam Magdeburgenſium ciuitatem non ita pridem ab omni confæderatorum auxilio nudatam Caroli quinti Imperatoris inuictiſsimi parentis ſui exercitum detinuiſſe, victoriam cohibuiſſe, ac vires denique fregiſſe,

 dedit

dedit operam, vt huic etiam periculo prouideretur, neque quicquam planè eſſet quòd in Germania imperium eius poſſet remorari. perfecit enim vt & Romanus Pontifex & ipſe Imperator, præter ea quæ iam antè à nobis commemorata ſunt, Epiſcopatum etiam Magdeburgenſem, hoc eſt, vniuerſum Saxoniæ robur, eidem Epiſcopo ſponſione addixerint. Nihil enim putat intereſſe per ſeſe, ne an per legatum, clientem inquam & conſanguineum atque affinem ſuis ſtudijs addictiſsimum teneat: cùm habeat exploratum, illo Epiſcopo ſeſe quòd volet eſſe imperaturum. Neque tamen his etiamdum ſe continet finibus.

Laborat enim vt illum totius Germaniæ Primatem creet, cuius nutu atque authoritate omnia Eccleſiaſtica munera, dignitates, ac præbendæ in quos ſibi adlibuerit, erogentur.

Neque adhuc perſentiſcitis, viri Germani, Hiſpaniæ Regem in Germania Imperium non dicam ambire, ſed iam occupatum tenere? qui Belgio deuicto portus omnes oceani, & Germaniæ fluminum oſtia in poteſtate ſit habiturus, vobiſque omnem nauigandi ac negotiandi facultatem quoties libebit, erepturus: qui Amaſi etiam oſtia ſibi iamiam tentet ſubijcere: qui veſtra omnia vectigalia & portoria in ſuam poteſtatem redigat: qui Cliuenſibus, Iuliacenſibus, Leodinis, Weſtphalis leges atque edicta præſcribat: Coloniam Imperio ſuo parêre iubeat: cuius clientes propinqui, affines maximos ac præſtantiſsimos Germaniæ populos ſibi ſubiectos habeant: qui ex Hiſpania in veſtris conſeſsibus & Comitijs ſedeat & ſententiam dicat: veſtra omnia conſilia, rationes atque arcana perluſtret: qui non modò quod vult iubeat, vetet, ſanciat, imperet, ſed pro arbitrio etiã Epiſcopos Friſingenſem, Hildes hemenſem vobis deſignet: Principes atque Electores Imperij Colonienſem, Leodienſem, Magdeburgenſem creet: qui denique Primatem Germaniæ imponat, per quem Eccleſiaſtico ordini in Germania ampliſsimo ac potentiſsimo imperet? & pro his omnibus, vnum vobis obtrudat, quem habet ſibi & ſanguinis & affinitatis multiplicib. vinculis obſtrictum, & clientelæ nomine deuinctum, et beneficiorum acceptorum neceſsitudine, atque alijs infinitis nominibus adductiſsimum: quemque certò nouit, nihil niſi ex ſuo nutu, ſententia præſcriptoque tentaturum, acturumque: quem: deniq;

prop-

propter varias ac multiplices, quæ illi cum alijs potentiſsimis Germaniæ Principibus intercedunt, controuerſias; exploratum habet in Germania eiuſmodi diſsidiorum faces eſſe ſubmiſſurũ, quæ niſi cum totius ſacri Imperij ruina extingui nunquam poſſint. Nam cui poteſt eſſe ignota, vetus illa quæ huic eſt cum illuſtriſsimis Brunsuici Ducibus, de mille ſuprà vnum pagis grauiſſima controuerſia? quam certè ſilentio ſopitam nunquam patietur conquieſcere.

Aut quis neſcit quanta æmulatione hæc Bauarorum familia de primi Electoratus iure ac dignitate cum Palatinorum ſtirpe iampridem contenderit? Quum ſibi, ſuoque nomini, genti ac familæ primam illam ac ſummam Imperij Germanici dignitatem ereptam quiritentur. quæ certè controuerſia cùm ſe hic tanta ſentiet auctum potentia, quantam illi Regis Philippi ſtudium ac voluntas vobis tacentibus comparat, denuò excitata quantas & quam funeſtas Germaniæ Tragœdias pariet, quantam ad Hiſpanorum tyrannidem, & fœdam Germaniæ ſeruitutem feneſtram aperiet, quantas denique clades atque ærumnas miſeræ noſtræ atque improuidæ patriæ adferet, quis non videt? Et tamen vos hæc omnia, Principes Illuſtriſsimi, Ampliſsimiq; Imperij Ordines, non modò taciti cernitis, ſed in vtramque etiam aurem ſecurè dormientes, præbetis vos otioſos, ac ſuaueis finitimorum calamitatis atque excidij ſpectatores: & cùm incendium hoc parietem proximum fundamentotenus propemodum exhauſerit, & verò etiam veſtra tecta atque cubilia tacitè adlambens vehementer labefactarit, veſtram nondum rem agi exiſtimatis, neque tam potentis, tamque ambitioſi ac ſuperbi Regis conatibus obſiſtendum ducitis? Quid verò reliqui Chriſtiani orbis Reges, Principes, atque Ordines? Vna tenet omneis ſocordia, vnus veternus. Dum enim vnicum Belgium eius ſe tyrannidi obijcit, omnibuſque Regibus, Principibus, atq; Ordinibus Chriſtiani orbis, & auertendæ ſeruitutis occaſionem ac tempus largitur, & quam facilè Hiſpanicæ huius Monarchiæ fundamenta labefactata euerti poſsint ſuo exemplo commonſtrat, nemo eſt qui rem ſibi curæ eſſe declaret: ſed quaſi de induſtria potentiam Hiſpanorum ad ſuam quiſque perniciem certatim augêre & corroborare ſtudeat, taciti omnes patiuntur.

Bel-

Belgas diuturnitate ac mole belli fractos, rebuſque aduerſis tabeſcentes langueſcere, ita vt quid vel cõſilij capiant, vel rei tentent difficile poſsint conſtituere. Interea Galliæ Rex potentiſsimus, ob ſemel capta à fratre Andegauenſi Duce improuida ac temeraria conſilia, animo fluctuans, vicinum incendium longè lateque peruagari cernit, ſperans fortaſſe ſibi ſatis fore virium ad ſuas res domi tuendas, conſeruandaſque. Ipſe Andegauenſis rerum ſuarum incertus, quid faciat, quidúe ſibi ex vſu ſit, decernere non poteſt. Regina etiam Angliæ, ob occupatam Portogalliam & oceanum in Hiſpani poteſtatem redactum, attonita videtur obſtupeſcere, neque quid conſilij capiendum ſit, decernere. Hiſpanus interea omni conatu ac viribus Belgium præmit, et pulcherrima concupitæ totius Monarchiæ fundamenta nullo intercedente iacit, ita vt iam nominis ſui atque imperij terrore atque amplitudine extremos Orientis atque Occidentis fines longè lateque impleat, & quòd eſt à Pontificibus Romanis Catholici Regis nomen conſecutus, id verè ac reipſa ſibi proprium efficiat: quòd certè vobis quidem omen, Reges, Principes, ac populi Chriſtiani, niſi prouideritis, extremam ſeruitutem, huic autem, quem veſtra ſocordia in immenſum creſcere ſinitis, Regi, Catholicam, hoc eſt, vniuerſalem in omnes dominationem ac tyrannidem comminatur. Philippus quondam Rex Macedonum Græciæ meritò ſuſpectus fuit, propterea quòd finitimos aliquot Thraciæ populos, & Græciæ oppidula ſuæ ditioni ſubijciens, reliquæ totius Græciæ libertati videretur inſidiari: ac proinde cenſuerunt Athenienſes ab vniuerſis Græcis potentiam eius eſſe retundendam, imminuendamque: veriti ne quo flagrabat ambitionis incendio, non modò Græcia omnis, ſed Aſia etiam vniuerſa abſumeretur. Neque ſefellit illos ſuſpicio. Nam etſi Philippus morte præuentus, quòd animo conceperat perficere non potuit, eum tamen veteranorum militum florem filio Alexandro poſt ſe reliquit, cuius robore vir adoleſcens, non modò Græciam, ſed etiam vniuerſam Aſiam, Syriam, Babyloniam, Perſiam, Ægyptum ſibi ſubiecit, & ad Indorum & Scytharum extremos vſque fines, omnia longè lateque depopulatus, tertiam illam poſt Perſas orbis terrarum potentiſsimam Monarchiam breui temporis momento ſtabiliuit. Nos huius

Phi-

Philippi Regis Hiſpani neque ambitionis æſtum metuimus, nec redundantem potentiam imminuendam cenſemus, qui non vnum, ſed propè infinitos varijs locis, atq; inſtructiſsimos habet à veteranis militibus exercitus: qui plus quàm triginta Hiſpanorum veteranorum millia in varijs præſidijs parata ſemper atque inſtructa tenet: qui in Africam, Aſiam, Europam, Americam, atq; Indias omneis & eoas & occiduas imperij ſui fines longè latèque ſubmouit: qui Othomannicam potentiam claſſe inſtructiſsima fregit: qui Luſitaniam omnem cum infinitis Oceani inſulis, florentiſsimiſque regnis ac prouincijs imperio ſuo adiecit: qui vniuerſam Italiam orbis quondam dominatricem ſuo arbitratu moderatur: Africæ portus ac litora non pauca in poteſtate habet: vniuerſum Oceanum quaquaverſum occupat: Mediterranei maris inſulas omnes præcipuas, ac portus ſuæ ditioni ſubiectas tenet: qui denique omnibus Chriſtiani orbis principibus ac populis, quòd vult, præſcribit, & ſolo nominis terrore quicquid adlibuit exequitur.

Quòd ſi verò quis exiſtimat eum tam amplo ac vaſto contentum Imperio nihil eſſe amplius attentaturum, niſi quòd iure & legibus poſsit vendicare, neque in aliena Imperia aut regna per nefas facturum impetum, is profectò prudens ſcienſq; fallitur, & ſibiipſi palpum obtrudens ſaluti ſuę ac dignitati peſsimè conſulit. Primùm enim inexplebilis eſt regnandi cupiditatis ſitis, atque ardenti flammæ perſimilis, cui quo plus alimentorum ingeritur, eò latius vagans plura ſemper abſumit ac vaſtat, neque quicquam vlla ex parte in confinijs intactum aut integrum eſſe patitur. Deinde quis ex illa impotenti Portogalliæ occupatione non videt Philippum Regem nullis legibus, nullo iure, nullis denique ſanctionibus teneri velle? Nam ſi quod ſibi ius in regni illius ſucceſsione arrogabat, cur leges armis perfregit, iura vi anteuertit, ſanctiſsimorum Iudicum ſententias flamma & ferrò præoccupauit? Antonium Regem, Galliæ Reginam Matrem, Bregantij Ducem, & verò etiam ipſius Parmenſis Principis filium, ac reliquos denique omnes, qui de regni ſucceſsione ambigebant, nefariè deluſit? Et adhuc iuris nomen aut Religionem apud illum valere exiſtimabimus, qui regnandi cauſa nullo ſe niſi armorum iure teneri, palàm atque in totius orbis Chriſtiani

 oculis

oculis teſtatur. Quid verò? qui data pecunia Turcā in Venetos cōfœderatos armauit, eorumq; impetum à ſuis finibus in Cyprū auertit, eū nne vllis fœderum legibus teneri arbitrabimur? Qui neq; cum Indis, neq; cum Granatenſibus, neq; cum Belgis inita fœdera diutius quā ſibi ex vſu eſſet ſancta habuit, eiúſne ardens ambitio fœderis aut iuris vlla ſanctione retinebitur? Sed quæ tandē illū iuris obſtringat religio, quē ſuæ ipſius religionis præſcriptum, & Pontificis Romani authoritas ab omni iuris vinculo liberat? An verò quē nullę matrimonij leges ab inceſtu, nulla cōiugij neceſsitudo ab adulterijs, nulla naturę vincula à parricidio, nullū deniq; fidei ſacramentū à periurio retinet, eius ardentem ambitionis flammam, regni propagādi ſtudio incenſum animū, vltionis appetitæ inſanum furorem, iuſtitiæ aut iuris frigida ſuffuſa reſtingui poſſe arbitrabimur? Quaſi verò Pōtifici Romano minus ſiet integrum regni finium iura quā matrimonij neceſsitudinem, quam coniugij ſanctitatem, quā fidei ſacramētum obtenta bulla ſoluere? Quanquam quid attinet iuris prætextu illius ambitionem oppugnare, qui ex iure & legibus in aliena imperia meritò ſe poſſe inuadere iampridem ſtatuit? Ecquis enim eſt Regum aut Principum, reliquorumq; Chriſtiani orbis Ordinum, in quem ſe Hiſpaniæ Rex non arbitretur iuſtiſsimam belli gerendi cauſam iam pridem habere? Galliæ Regem accuſabit, quod fratrem in ſuas ditiones armis irrumpentem, non modò non prohibuerit, ſed milite, commeatu, pecunia, armis roborauerit, eoq; nomine hoſtem ſe prior declararit: quòd Reginę matris nomine inſulas ſuas Gallicis armis ac ſignis hoſtiliter inuaſerit, claſſem ſuam oppugnarit, Antoninm hoſtem ac perduellem, non modò regno atque hoſpitio exceperit, ſed armis etiam ac milite iuuerit: quòd Belgas ipſos omnibus belli pręſidijs quoad potuit ſuſtentarit. Angliæ Reginam dicet primùm quidem eſſe hæreticam, & à Pōtifice Romano proſcriptam: deinde multis etiam rebus & terra & mari decretis ac geſtis hoſtilem erga ſe animum prodidiſſe, hoſtes ſuos ac perduelles fouiſſe, & tum pecunia, tum commeatu ac milite iuuiſſe, claſſem hoſtilem in oceanū miſiſſe, Antonio Luſitano auxilia ſubminiſtraſſe, aurum ac naues ex Indijs per vim ſubduxiſſe. Germanos Principes alios quidem cauſabitur Principi Auraicę cōtra ſe auxilia tuliſſe, alios

in Belgio etiã militaſſe, in alios per Friſingenſem ſeu Leodiẽſem Epiſcopum de finibus mouebit cõtrouerſiam, in alios de iure Electoratus: omnes autem vniuerſim vel eſſe hæreticos, & à Rom. Pontificis obedientia deſciuiſſe, vel certè cum ijs qui deſciuerint fœdus iniiſſe pronunciabit. Hos omnes Romanus Pontifex anathemate percuſſos armis ad obſequiũ cogi volet. An nõ erit hoc ſatis ſuperq; iuris ad eos inuadendos, ei qui Pontificis Romani mandata ꝓ diuinis oraculis, anathemata ꝓ fulminibus habeat? qui per ſe etiam religioni Euangelicę hoſtis ſit infeſtiſsimus, eãq; tanquã humani generis teterrimã peſtẽ oderit: qui omnes ſuos conatus, omnia ſtudia, conſilia, actiones, fœdera deniq; omnia ad illam delendã ac penitus extinguendam ſemper adhibuerit: & qui cùm ſit omnium hominũ ambitioſiſsimus, palàm tamen profiteatur malle ſe omnium ſuorum regnorũ ac ditionũ iacturã facere, quam vel minimã huiuſce religionis ſcintillam inextinctã pati: qui deniq; Germanos propè omnes haud alio loco quam Turcas, Paganos, aut Saracenos habeat. Quid verò Pontifex, an non arbitrabitur ſibi æquè eſſe integrum Germaniã anathemate percuſſam Philippo Regi diripiendã dare, atq; olim eius parenti ſuperiores dedere Pontifices? Paulus tertius, eiuſque anteceſſor Clemens VII. Carolo quinto anathematis fulmen intentarunt, propterea quòd de religione diſsidia putaret authoritate Cõcilij generalis, non armis eſſe decernenda: optimũq; ac minimè ambitioſum Principem ad ſumenda in Germanos arma, inuitum ac diu reluctantẽ cõminationibus ac fulminibus ſuis tãdem coëgerunt: et nos exiſtimabimus Philippũ Regem nullis Pontificum flabellis incitatum iri, vt ſe iure arbitretur Germanos in Romanæ fidei obſequium armis poſſe adducere? Quod ſi verò quis exiſtimat ad proteſtãtes hęc ſolùm pertinere, reliquos ab Hiſpanicæ tyrãnidis metu liberos eſſe, is cogitet, veteres olim Henricos, Othones, Fridericos, alioſq; ſummos, potentiſsimos, atq; omni virtutis laude præcellentes viros, maiores veſtros, illuſtriſsimi Principes, eandẽ cum Põtificibus religionẽ coluiſſe, neq; fulminum Põtificiorũ cuſpides minus propterea ſenſiſſe: cum alij Põtificum nutu ſua regna atq; imperia in exteros Principes translata viderint, alij eorum vel pedibus proculcandã ceruicẽ ſubiecerint, vel ad genua capite ac pedibus nudatis ſupplices ſe prouoluerint, vel deniq; irã grauiſsimis mulctis ac ſupplicijs auerterint.

Cogitet ſatis cauſæ Pontifici Romano ad Hiſpaniæ Regem in Germanorum perniciem armandum fore, quòd videat eos qui ſuam religionem profitentur, eandem tamen non modò aduerſus proteſtantes non tutari, ſed multis etiam fœderibus ac varijs neceſsitudinum vinculis cum illis coniunctos eſſe: cogitet denique cùm ſe Hiſpani ſentiant Germaniam non poſſe vel ſuo imperio ſubijcere, vel ad Pontificis Romani obedientiam armis adigere, niſi ad alios ſubigendos aliorum operam vel fœderis nexu, vel clientelæ neceſsitudine, vel armorum terrore ſibi addixerint, omninò eam Germanis conditionem ac legem ſubeundam eſſe, vt vel fœdere atque amicitia ſe Hiſpanis ad reliquos Germanos opprimendos coniungant, vel ad hos propugnandos, & vniuerſam Germaniam in libertatem vindicandam contra Hiſpanos arma ſumant. Quòd niſi maturè fecerint, & præclara iſta Belgicarum rerum occaſione vſi Hiſpanicę potentiæ incrementa inciderint, fruſtrà ſuis poſteà viribus ſinguli ruentem in ſuas ceruices immenſæ tyrannidis molem conabuntur auertere. Eſt quidem, eſt inquã magna, viri Principes, Regis Philippi potentia. Sed eſt tamen eiuſmodi, vt eius omnia fundamenta quemadmodum veſtra ac reliquorum Principum tolerantia, ne dicam ſocordia, nata adoleuerint: ita veſtra virtute, conſenſioneque labefactata, nullo negotio ſint ruitura. Omnes enim eius ditiones multis magniſque locorum interuallis inter ſe diſſitæ iacent, & facilè eſt illis commeatum intercludere, auxilia interuertere, vires denique frangere: modò vt ipſi vobis non deſitis, modò vt Germaniæ intermedio vinculo Italiam cum Belgio necti non patiamini. Quod quidem eò erit facilius, quod videatis omnes populos illi ſubiectos, immanem eius tyrannidem exhorreſcere, & nihil niſi rei gerendę occaſionem qua ſe in libertatem vendicent expectare. Videtis quãtulis viribus, quàm parua manu, quàm contemnendis principijs, Auraſiaci Princeps magnos Hiſpanorum exercitus, & vaſtos illos conatus irritos atque inutileis reddiderit. Quanto tempore Belgij prouinciæ omni auxilio deſtitutæ, atque omnibus nudatæ præſidijs tanti Regis impetum ſuſtinuerint. quàm propè abfuerit vt dudum quidem Ioannes Auſtriacus, nuper autem Princeps Parmenſis cum omnibus ſuis copijs ex omni Belgio eiecti fuerint: & niſi tum qui-

dem

dem inteſtinis diſſentionibus plereque prouinciæ à commui fœdere deſciuiſſent, nunc autem aulicorum quorundam pernicioſis conſilijs Dux Andegauenſis fortunam, quam in manibus habebat, elabi ſibi paſſus eſſet, non modò è Belgio deceſſuri fuerint Hiſpani, ſed imperij ſui fines intra Iberum fortaſſe terminaturi. Itaque nec eſt, Illuſtriſsimi Principes, quòd Hiſpanici imperij terror à re fortiter gerenda, vindicandaq; communi libertate vos abſterreat, neque quòd eorum potentiæ contemptus ſecuros aut ſegniores efficiat. Nihil Regis illius vobis oberit potentia, ſi maturè prouideritis, ſi res Belgicas non neglexeritis, ſi Billiæi conatus ab occupando Amaſi oſtio veſtra authoritate atque imperio fregeritis, ſi ardentem Ducis Bauariæ ambitionem, eiuſque erga Hiſpanicum nomen ſtudium coërcueritis, ſi cum Chriſtianiſsimo Galliarum Rege, cum Sereniſsima Angliæ Regina, cum alijs denique Chriſtiani orbis Principibus, conſilia de immenſa iſta Hiſpanorum potentia intra ſuos limites coërcenda ſeriò ac maturè inieritis. Sin autem patiemini finitimum vobis Belgium, Hiſpanicis armis iam ferè oppreſſum, etiam Germaniæ viribus atteri: Cliuenſes, Iuliacenſes, Colonienſes ad Philippi Regis mandata contremiſcere taciti ſpectabitis: Leodienſes machinis, armis, commeatu, atque omnibus belli præſidijs, quod eſt hactenus ab illis ſtudioſè factitatum, hoſtem iuuare non prohibebitis: neque Ducis Bauariæ æſtuantem ambitionem coërcebitis: Sed eius imperio Colonienſem Archiepiſcopatum, atque Electoratus dignitatem adiungi patiemini, eumque ſuas vires ad Belgij perniciem cum Hiſpano coniungere non vetabitis, et verò etiam portum in Germanico oceano Hiſpanorum claſsi patefacietis: Nolite dubitare quin reducto in Hiſpani ſeruitutem Belgio, diuiſa & in varias factiones diſtracta Germania, Galliaque, vel bellis & contentionibus domeſticis exhauſta, vel conſiliorum ac ſtudiorum pugnante inter ſe varietate diſtracta, Hiſpanici nominis terror, atque imperij moles, quaſi quidam vaſtus atque ineuitabilis oceani æſtus ruptis vicinis aggeribus ac repagulis vniuerſum orbem Chriſtianum extremæ cladis, & calamitatū omnium fluctibus breui tempore ſit obruturus: quod quidem ſi

qui tum vel armis, vel alia vi conabuntur prohibere, ſerò ſanè illi ſentient, quòd in orationis capite diximus, elapſam hanc præclariſsimam rei benè gerendæ oportunitatem, nulla neque vi neque voto redituram, ſocordiæ ac tarditatis meritas à nobis pœnas repoſcere. Hoc ego omen vt ab vniuerſo vrbe Chriſtiano, maximè autem à dulciſsima mea patria Germania Dominus auertat: et vos, illuſtriſsimi Germaniæ Principes, reliquique orbis Chriſtiani Reges potentiſsimi, & Ampliſsimi Ordines, veſtraque omnia conſilia atque inſtituta; ſpiritu ſuo ſancto ita moderetur, vt quòd erit ex vſu reip. Chriſtianæ, quodq́ue ad diuini nominis gloriam, & populi ſalutem ſpectabit, decernatis, ſtatuatis, ac re ipſa exequamini, etiam atque etiam ardentiſsimis votis, per Chriſti IESV nomen, exopto atque deprecor.

Errata.

A. 2. *lin* 24 *lege* periculi propulſandi.
A. 2. *verſ.* 2. viciſsitudinis ſqualore.
*lin.*34. Carthaginienſium.
A. 3. *verſo li.*10. Cruſtuminos, Ceninenſes.
B. *lin.*4. *pro* fauentes, aduerſos.
B. 2. *lin.*24. *adde* , *poſt* duxiſſent.
B. 3. *lin.* 19. effrenem.
C 3. *lin.* 20. deuinctum.
C. 3. *verſ. lin. penult.* addictiſsimum.
C. 4. *verſ. lin.* 12. pre.
D *lin.* 22. ſibiipſe.
D. 2. *lin.* 22. adoleuerunt.
lin. 30. vindicent.

F5783
M638a

76-217
Rostenberg
April '76